

GLEBY

Anna Pillich

W ramach sieci regionalnej WIOŚ kontynuował badania chemizmu gleb na terenie przewidywanego przebiegu autostrad oraz wokół Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach w związku z planowaną jego roz-

budową. Otrzymane wyniki pozwoliły ustalić stan początkowy, a w przyszłości pozwolą dokonać oceny wpływu autostrady i rozbudowywanego lotniska na tereny bezpośrednio do nich przylegające.

1. Wykaz badanych wskaźników

W pobranych próbach wykonano analizy pH, substancji organicznej i zawartości metali ciężkich: kadmu, ołowiu, cynku, miedzi, niklu i chromu.

Wyniki analiz prób pobranych w punktach monitoringowych sklasyfikowano zgodnie z Rozporządzeniem Ministra

Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz. U. Nr 165, poz. 1359, rozporządzenie MŚ) oraz sześciostopniowej klasyfikacji stosowanej przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

2. Lokalizacja punktów

W 2002 roku badaniami zostały objęte tereny:

- wzdłuż planowanego przebiegu autostrady A4, pomiędzy węzłem Łany (na 288 kilometrze autostrady) a granicą województwa śląskiego i opolskiego (282 km) - 10 punktów na odcinku 6 km,
- wzdłuż planowanego przebiegu autostrady A1, pomiędzy węzłem Piekary (489 km) a miejscowością Podmły-

- nie (480 km), 12 punktów na odcinku 9 km,
- wzdłuż planowanego przebiegu autostrady A1, pomiędzy miejscowością Wilków (404 km) a miejscowością Lubojenka (418 km), 8 punktów na odcinku 14 km,
- wokół Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach - 20 punktów.

3. Wyniki pomiarów i przekroczenia

Rozmieszczenie punktów monitoringowych przedstawiono na rycinie 1.

Łączne podsumowanie stopnia zanieczyszczenia gleb wszystkich punktów objętych monitoringiem w 2002 roku przedstawiają ryciny 2 i 3.

3.1. Odcinek autostrady A4

Na badanym odcinku planowanej autostrady A4 w dwóch punktach zostały przekroczone dopuszczalne dla gruntów grupy B (użytki rolne, grunty leśne, nieużytki, grunty zabudowane) wartości stężeń ołowiu w glebie. Zachowane są jednak wartości dopuszczalne dla grupy gruntów C (m.in. tereny komunikacyjne). Są to punkty położone przy drodze A4, w terenie leśnym, najbliższej granicy z województwem opolskim. W pozostałych punktach nie odnotowano żadnych przekroczeń stężeń metali ciężkich, nawet w odniesieniu do

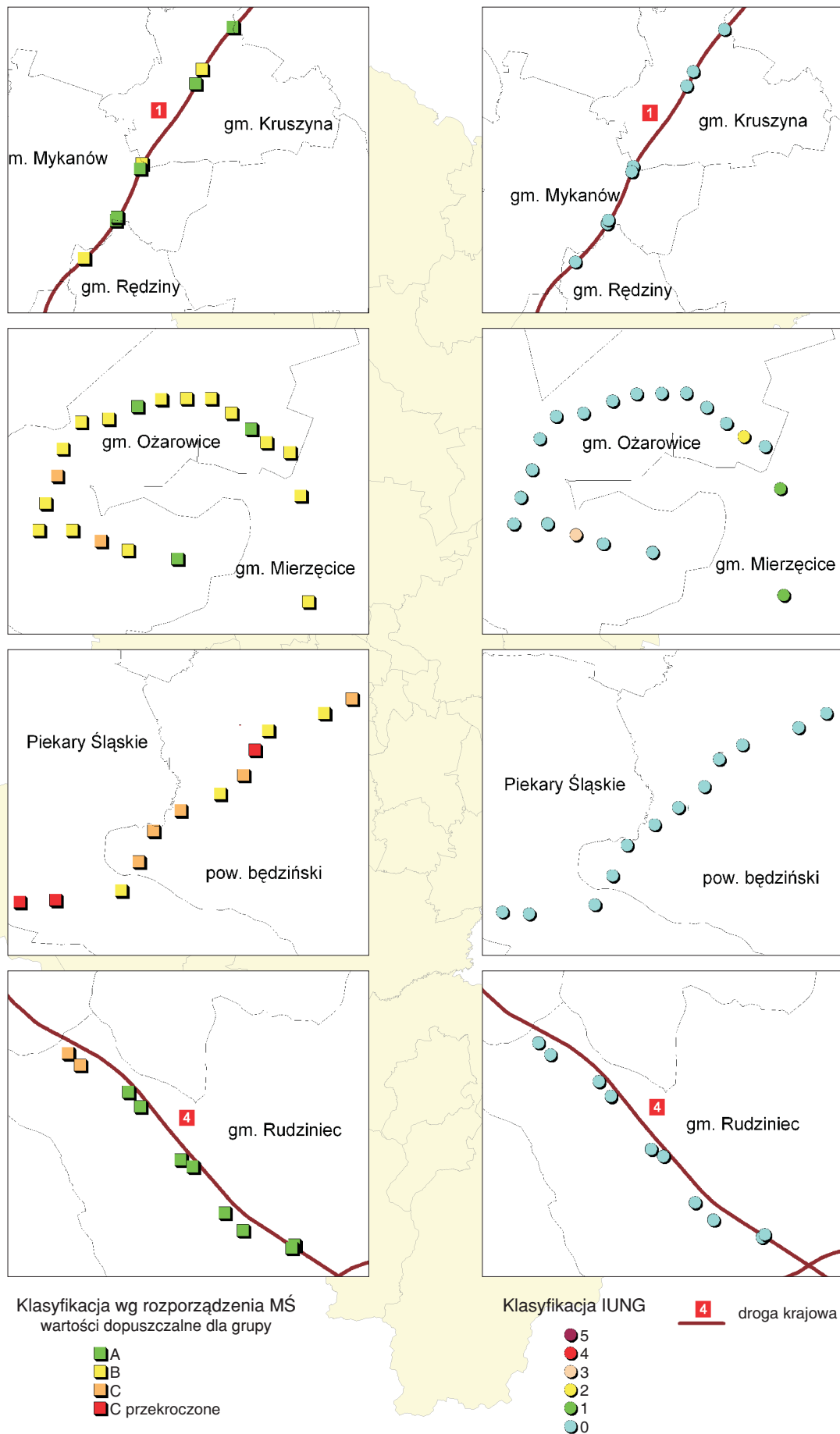
grupy rodzajów gruntów A (obszary poddane ochronie).

Według klasyfikacji IUNG gleby badane na tym odcinku charakteryzują się zerowym stopniem zanieczyszczenia (gleby nie zanieczyszczone) lub pierwszym stopniem (podwyższona zawartość metali), nie uznawanym za wykazujący zanieczyszczenie.

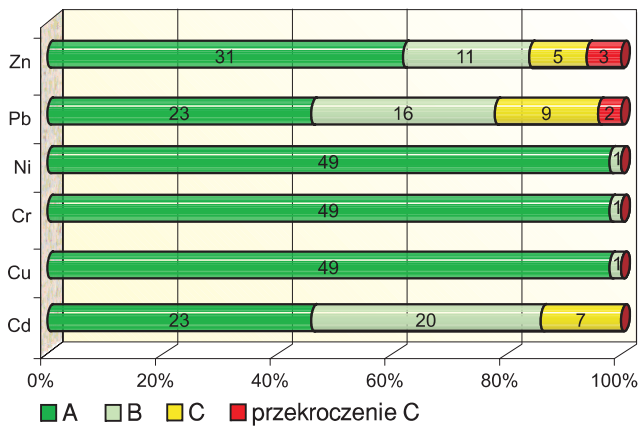
3.2. Odcinek autostrady A1: Podmłynie-Piekary Śląskie

Jest to odcinek charakteryzujący się najwyższymi zanieczyszczeniem gleb badanych w 2002 roku.

Dwa punkty w Piekarach Śląskich Szarleju i jeden w Dobieszowicach wykazały przekroczenie dopuszczalnych stężeń metali ciężkich dla grupy gruntów C (m.in. tereny przemysłowe, komunikacyjne) ze względu na zawartość ołowiu i cynku. W pięciu punktach przekroczone zostały stężenia dopuszczalne dla gruntów B, również ze względu na ołów,

Ryc. 1. Ocena gleb badanych w 2002 roku wg klasyfikacji rozporządzenia MŚ z 2002 r. oraz wg IUNG

23, 16 - ilość punktów w poszczególnych grupach gruntów

Ryc. 2. Klasyfikacja punktów badanych w woj. śląskim w 2002 roku (wg rozporządzenia MS)

kadm i cynk. Cztery punkty spełniały normy wymagane dla stężeń dla gruntów B.

Na tym badanym odcinku gleby nie wykazują przekroczeń stężeń dopuszczalnych dla chromu i niklu, nawet dla grupy A. Podobnie dla miedzi, za wyjątkiem 1 punktu (odnotowano stężenie dopuszczalne dla gruntów B).

Najwyższe zanieczyszczenia wykazuje również klasyfikacja IUNG. Najwyższy, V stopień (bardzo silne zanieczyszczenie), wystąpił w 2 punktach na terenie przemysłowym w Piekarach Śląskich Szarleju. W punktach tych również występuje silne zanieczyszczenie cynkiem i ołowiem (w 1 z punktów) - IV stopień. Na terenie gminy Bobrowniki dwa punkty: w Namiarkach i Dobieszowicach są silnie zanieczyszczone (IV stopień) kadm, średnio zanieczyszczone (III stopień) ołowiem i słabo zanieczyszczone (II stopień) nikiem. Dwa punkty w Bobrownikach ze względu na kadm zostały ocenione jako średnio zanieczyszczone (III stopień), ze względu na cynk jako II i III stopień zanieczyszczenia. Pozostałe punkty analizowanego odcinka planowanej autostrady A1 są słabo zanieczyszczone kadm i ołowiem.

3.3. Odcinek autostrady A1: Wilków - Lubojenka

W 5 punktach na tym odcinku nie stwierdzono przekroczeń stężeń metali ciężkich w glebach, dopuszczalnych dla gruntów typu A. W trzech punktach zostały przekroczone stężenia dopuszczalne dla obszaru A. W jednym punkcie ze względu na nikiel, w jednym - kadm, w jednym - chrom i cynk.

Tabela 1. Skrajne i średnie wartości stężeń metali ciężkich w badanych glebach woj. śląskiego w 2002 r. [mg/kg s.m.]

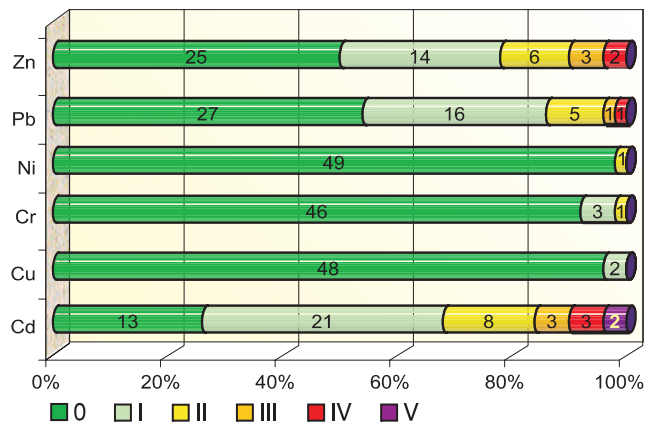
	Wartości minimalne				Wartości maksymalne				Wartości średnie			
	A4	A1 Pn	A1 Pd	MPL K	A4	A1 Pn	A1 Pd	MPL K	A4	A1 Pn	A1 Pd	MPL K
pH (KCl)	3,1	4,04	4,75	3,53	7,1	7,57	7,41	7,87	5,08	6,5	6,5	5,1
Kadm	0,4	0,27	1,18	0,44	0,9	1,03	187	3,79	0,53	0,5	26,2	1,6
Miedź	7	4,08	4,1	1,92	21	27	37,5	24,2	12,6	10,5	15,9	7,2
Chrom	3,7	7,16	5,19	2,98	23	52,4	30,5	46,4	12,6	19,0	15,7	11,0
Nikiel	8	2,53	2,2	0,58	18	72	18,9	16,4	14	14,4	9,9	4,0
Ołów	7	7,49	70,8	23,6	122	45,6	4090	146	45,5	19,1	544,0	57,1
Cynk	0,4	18,4	61,2	18,1	103	109	3400	256	72	49,6	890,9	95,4

A4 - odcinek autostrady A4 Łany - granica województwa śląskiego i opolskiego

A1 Pn - odcinek autostrady A1 Wilków - Lubojenka

A1 Pd - odcinek autostrady A1 Podmitynie - Piekary Śląskie

MPL K - Międzynarodowy Port Lotniczy „Katowice” w Pyrzowicach

46, 13 - ilość punktów danego stopnia zanieczyszczenia

Ryc. 3. Stopień zanieczyszczenia gleb w punktach badanych w woj. śląskim w 2002 roku (wg IUNG)

Normy dla gruntów grupy B są zachowane.

Stosując klasyfikację IUNG do oceny zanieczyszczeń gleb stwierdzono, że tylko w jednym punkcie monitoringowym gleby są słabo zanieczyszczone (II stopień). Metalem decydującym jest nikiel. Pozostałe punkty nie wykazują zanieczyszczenia (0 i I stopień).

3.4. Tereny wokół Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach

Wokół Międzynarodowego Portu Lotniczego „Katowice” większość punktów nie wykazywała przekroczeń stężeń dopuszczalnych dla gruntów grupy B. Jedynie w 2 punktach: w Kolonii Niwy o 46% i w Pyrzowicach o 7% przekroczone zostały stężenia dopuszczalne dla tej grupy gruntów. Metalem decydującym o przekroczeniu był ołów. Pozostałe punkty spełniały normę dla gruntów B lub nie wykazywały żadnych przekroczeń. W żadnym z punktów nie wykazano stężeń miedzi, chromu i niklu przekraczających stężenia dopuszczalne dla gruntów A.

Zgodnie z klasyfikacją IUNG wokół lotniska nie ma punktów nie zanieczyszczonych (0 stopień). Większość punktów charakteryzuje I stopień - podwyższona zawartość metali (kadmu i ołowiu). W jednym punkcie zlokalizowanym pomiędzy Pyrzowicami i Ożarówicami wystąpiło zanieczyszczenie kadm trzeciego stopnia. Pozostałe, rozproszone punkty charakteryzowały się słabym zanieczyszczeniem (II stopień) głównie kadm.

4. Podsumowanie

Zestawienie wartości średnich, maksymalnych i minimalnych analizowanych punktów przedstawiono w tabeli 1.

Wyniki badań monitoringowych gleb pozwalają na sformułowanie następujących wniosków:

- w 6% punktów przekroczone są wartości dopuszczalne dla gleb grupy C, w 18% dla grupy B, w 44% dla grupy A, 32% punktów nie wykazuje przekroczeń żadnej grupy,
- przekroczenie dopuszczalnej zawartości (powyżej I stopnia) jednego lub więcej metali ciężkich stwierdzono w 19 punktach, co stanowi, podobnie jak w roku 2001 ok. 38% prób monitoringu regionalnego,
- w 16% punktów stwierdzono gleby o naturalnej zawartości metali ciężkich (0 stopień),
- największa ilość przekroczeń występuje w przypadku stężeń kadmu i cynku,
- nie odnotowano zanieczyszczeń gleb miedzią, a chromem i niklem słabe zanieczyszczenie.